

НАУКОВА І ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Д. І. БАГАЛІЯ

Лисенко А. А.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

The paper is dedicated to the topic of the work of the renowned scientist, Dmytro Bagaliy, who worked primarily in the fields of civil and public relations as well as history-related topics such as library, museum and archive affairs. The author has outlined the importance of his work, which had been understated in previous works of this period and put emphasis on his achievement of investigating the history of Slobidska Ukraine. The conclusion comprises author's opinion on his place among others for the development of the Ukrainian culture.

Дослідження життя і діяльності видатних представників науки і культури Слобожанщини є актуальною проблемою. Яскравим представником цієї плеяди видатних особистостей є Д. І. Багалій.

Хронологічні межі дослідження охоплюють роки життя Д. І. Багалія: з 1857 по 1932 рр.

Територіальні рамки визначені Харківською губернією Російської імперії, а пізніше Харківською областю у складі УСРР.

Мета роботи: охарактеризувати громадську та наукову діяльність Д. І. Багалія.

У прогресивних колах держави вчений набув популярності як голова правління Харківської громадської бібліотеки, голова видавничого комітету Харківського товариства розповсюдження в народі грамотності, а також прославився своєю роботою в області музейної та архівної справи.

Політичні переконання Д. І. Багалія відрізнялися поміркованістю і характеризували його як представника буржуазного лібералізму. Про це говорить його діяльність у Харківському університеті, Державній Думі і Харківській міській думі.

Д. І. Багалій не висунув нової концепції історії України. Однак він не копіював праці сучасних йому істориків. Свою задачу, насамперед, він бачив у вивченні певних проблем історії українського народу. В центрі наукових інтересів вченого знаходився період др. пол. XVII – поч. XIX ст. Тематами його дослідження стали: історія Слобідської України, Харкова і Харківського університету.

Організаторські здібності і досвід Д. І. Багалія нашли широке застосування у галузі архівного будівництва. Він зробив значний внесок у розвиток історичної географії України. Вперше на основі архівних джерел науковець проаналізував процес заселення Слобідської України. З точки

зору історичної етнографії праці Д. І. Багалія представляють інтерес як дані про етнічний склад населення Слобожанщини.

Громадська діяльність Д. І. Багалія була не менш насиченою та плідною. Учений-історик зумів вдихнути нове життя в діяльність «харківських народолюбців», ставши одним із керівників історико-філологічного товариства. За його ініціативи у Харкові 1902 року відбувся XII Всеросійський археологічний з'їзд.

З іменем Д. І. Багалія пов'язано також рішення вченої ради університету про надання почесних докторських дипломів видатним ученим-українознавцям І. Франку, М. Грушевському, О. Єфіменко та багатьом інших.

Вчений увів в науковий обіг відомості про зростання великого поміщицького землеволодіння в Україні. В працях Д. І. Багалія міститься багато цінних фактів про розвиток торгівлі і промислів на Слобожанщині. Він також висвітлив ряд важливих моментів у розвитку духовної культури України, зокрема, багато писав про Григорія Сковороду.

«Моя українізація не була примусовою, а мала стихійний характер і закінчилася за студентських років до 1880 р. Відтоді з мене назавжди вже зробився цілком свідомий українець» [4, с.23]. Д. І. Багалій чітко розумів важливість само ідентифікації, він також усіма способами сприяв поширенню українізації серед населення.

Відмінною рисою наукової діяльності Д. І. Багалія був глибокий і органічний зв'язок з життям. Він не був зачиненим у стінах свого кабінету вченим-теоретиком, а чутливо ловив і усвідомлював громадські потреби і запити свого часу.

Таким чином, Д. І. Багалій – представник тієї яскравої плеяди вчених-подвижників, безкорисливих працівників на ниві культури, чиї життя і праця були віддані народу. «50 років на варті української культури», – цими словами сам Д. І. Багалій досить ємко з'ясував сутність своєї багаторічної наукової і громадської діяльності.

Література

1. Багалій Дмитро Іванович // Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.) : матеріали до бібліографічного словника / авт.-уклад. Л. В. Грабар; відп. ред. Л.А. Дубровіна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. – К.: НБУВ, 2017. – С. 16-17.

2. Кравченко В. В. Україна, Імперія, Росія (вибрані статті х модерної історії та історіографії). – К., 2011. – 544 с.

3. Малий словник історії України / відпов. ред. В. А. Смолій. – К.: Либідь, 1997. – 464 с.

4. Оглобін О. Пам'яті акад. Д. І. Багалія (1857–1932) // Україна. – 1932. – № 1–2. – С. 167.